

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
KISALTMALAR	2
ÖN SÖZ/MUKADDİME	3
BİRİNCİ BÖLÜM	5
TÜRKİYE'DE MUHTARLIK SEÇİMLERİ	5
1. ÇALIŞMAMIZIN ÖZÜ VE ÇERÇEVESİ	5
2. GİRİŞ	6
3. 1947 YILI TÜRKİYE GENELİNDE MUHTARLIK SEÇİMLERİ	8
3.1. Türkiye Geneli 1947 Muhtarlık Seçimlerinde Müdahaleler	9
İKİNCİ BÖLÜM	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2. ARSLANKÖY'DE MUHTARLIK SEÇİMİ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2.1. Arslanköy'ün Farkı	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2.3. Muhtarlık Seçimi Öncesi Yaşanan Gerginlikler	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2.4. Muhtarlık Seçimi	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2.5. Oyların Tasnifi	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2.6. Seçimin İptali	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2.7. Seçimin Yenilenmesi ve Olayların Çıkması	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2.8. Olayların Çıkması ve Gelişmesi	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2.9. Muhtarlık Seçimi Niçin Yenilendi?	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2.10. Köylüler Eski Muhtarı Niçin İstemiyorlardı?	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ARSLANKÖY HADİSESİNİN ADLİ SAFHASI	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
3. ARSLANKÖYLÜLERİN BAŞLARINA GELENLER	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
3.1. Arslanköy Davasında Tutuklananlar	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
3.2. Arslanköy Davasına İştirak Eden Avukatlar ve Müdafaa	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
3.3. Arslanköy Davasının Duruşmaları/Murafaaları	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
3.4. Karar Duruşması	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
3.5. Arslanköylülerden Konya'ya Teşekkür	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
3.6. Bir İddia ve Bir Düzeltme/Tashih	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
SONUÇ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
FAYDALANILAN KAYNAKLAR	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
KRONOLOJİ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
EKLER	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

KISALTMALAR

Age:	Adı geçen eser
Agm:	Adı geçen makale
CHP:	Cumhuriyet Halk Partisi
DP:	Demokrat Parti
Haz:	Hazırlayan
İP:	İşçi ve ifti Partisi
KACMED:	Konya Ağır Ceza Mahkemesi Esas Defteri
s:	Sayfa
TAED:	Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi
TCK:	Türk Ceza Kanunu

ÖN SÖZ/MUKADDİME

Bu çalışma, 2009'da kaleme almış olduğum *“Torosların Tepesinde Bir Demokrasi Destanı: Arslanköy Olayı”* başlıklı makalemin yeniden kaleme alınmasıyla meydana gelmiştir. Temmuz 2022'de Arslanköy'ü sakinlerinden gelen talep bu kitabın hazırlanmasında teşvik edici olmuştur. Özellikle iki ismi burada zikretmeliyim. Bunlardan biri Arslanköy'ünden Hadise Yalın Hanım'dır. Hadise Hanım, kitabımızın konusunu teşkil eden 1947 muhtarlık seçiminde seçimde meydana gelen yolsuzluğa karşı direniş gösterdiğinden dolayı haksız şekilde kadre uğrayıp Konya Ağır Ceza mahkemesinde sanık sıfatıyla aylarca yargılanan sanık Havvana Koç'un kızıdır. Hadise Hanım, bu talihsiz olayların yaşandığı yılda doğduğundan kendisine “Hadise” adı verilmiştir. Diğer Hüseyin Arslanköylü'dür. Kitabımızın hazırlık safhasında Arslanköy'ünde olayın hayatta olan görgü şahitlerine/tanıklarına ulaşmamda ve ihtiyaç duyulan vesikaların temininde Hüseyin Arslanköylü'nün katkıları çok değerlidir. Arslanköylü olup 1947 muhtarlık seçimleriyle ilgili birinci derece akrabalarından duyduklarını nakledenlerden bir diğer kaynak isim Fatma Yıldız'dır. Hepsine ayrı ayrı müteşekkirim.

Bu kitap çalışmamızda Türkçe hassasiyetimizden kaynaklanan bir uygulamayı burada okuyucularımıza hatırlatmalıyım. Bilindiği gibi kullanmakta olduğumuz dilimiz/lisanımız millet olarak varlık sebebimizdir. Kullanmakta olduğumuz Türkçemizin sadece günümüze hitap etmesi bizi maziden/geçmişten koparması gibi hiç arzu edilmeyen bir duruma müncer kılabilir. Halbuki milletler kökleriyle diriliğini muhafaza ederler. Köklerle bağ koparılmaz/koparılmamalıdır. Değerli şairimiz Yahya Kemal'in veciz ifadesiyle “kökü mazide bir âtiyiz”. Bu anlayıştan hareketle; kitabımızda günümüzde kullanmakta olduğumuz bazı kavramları, hem el'an/günümüz Türkçesiyle hem de asırlarca kullanılmış şekliyle vermeyi tercih ettik. Mesela

mazi/geçmiş, avukat/muhamî, yargı/muhakeme, hâkim/yargıç, şahit/tanık vs gibi. Bu uygulamadan maksadımız zengin bir dil olan Türkçemizin, anlatım zenginliğini hatırlamak ve siz kıymetli okuyucularımıza/karilerimize lisanımızın bu boyutunu/veçhesini takdim etmektir.

Arslanköyü'nde "Hadise" denildiğinde 1947 yılında yapılan muhtarlık seçimindeki baskı ve zulüm akla gelmektedir. Artık bu ve benzeri talihsiz olayların mazide kalması gerektiği kanaatindeyiz. Çalışmamızın gerçeklerin ortaya çıkmasına vesile olması ve demokrasi tarihimize faydalı olmasını temenni ediyorum.

Prof. Dr. Ömer AKDAĞ

TÜRKİYE'DE MUHTARLIK SEÇİMLERİ

1. ÇALIŞMAMIZIN ÖZÜ VE ÇERÇEVESİ

Bu çalışmamızı makale olarak 2009 yılında kaleme aldığımızda, tespit edebildiğimiz kadarıyla Arslanköy'deki muhtarlık seçimiyle ilgili tek müstakil çalışma Mustafa Atalay'ın 1950 yılında kaleme almış olduğu "Arslanköy Faciası" isimli değerli çalışmasıydı. Bahse konu o makalemizde Atalay'ın bu çalışması, dönemin gazeteleri ve adliye arşivinden faydalandık.

2009 yılında yapmış olduğumuz çalışmada Konya adliyesinin arşivine ulaşmıştık. Ancak bir yangın sebebiyle 1947 yılına ait mahkeme evraklarının yanması sonucunda müşteki/şikâyetçi, sanık ve şahitlerin ifadelerine ulaşmak mümkün olamamıştı. Bu sebeple Konya Adliye arşivinde Arslanköy muhtarlık seçimiyle ilgili olarak sadece Konya 1. Ağır Ceza Mahkemesinin esas defterini temin edebilmiştik¹. Bu vesikalar/belgeler ışığında makalemizi kaleme almıştık.

Çok partili devrenin ilk muhtarlık seçimi olması ve oldukça tartışmalı/münakaşalı olan ilk çok partili genel seçimden hemen sonra yapılmış olan 1947 muhtarlık seçimleri bütün Türkiye genelinde hareketli geçmişti. Bu muhtarlık seçimleri 20-28 Şubat 1947 tarihleri arasında yapılmıştır². Bu seçimler köy kanununa göre, çok küçük ve birbirine yakın köyler birleştirilerek tek muhtarlık haline getirdiğinden 40 bin küsur köyde yapılan seçimlerde 34.055 muhtar seçilmiştir. Bunlardan 32.298'i CHP, 1289'u DP, 467'sini bağımsızlar ve birini İşçi ve Çiftçi Partisi adayı kazanmıştır³.

1947 muhtarlık seçimlerinin çok partili dönemin başlarında olması ve ilk defa parti unsurunun devreye girmesi sebebiyle kutuplaşma yüksek seviyede olmuştur. Dönemin iktidar partisi olan CHP, yönetimde olmanın avantajını kullanarak üstünlük temin etmeye çalışmıştır. CHP iktidar olma avantajını jandarmanın vasıtasıyla kullanınca ülkenin birçok yerinde olaylar çıkmıştır. Gümüşhane, Konya, İzmir, Afyon, Çorum ve gibi vilayetlerde köylülere baskı yapıldığı yönde haberler gazetelerde yer almıştır⁴. Arslanköy muhtarlık seçimleri bunların içinde en çok dikkat çeken seçimdi. Burada millî iradeye sahip çıktığı için baskı ve zulme maruz kalan Arslanköylüler ve özellikle bu köyün kadınları aylarca cezaevinde tutulmuşlardı. Bir yıl civarında süren ve on bir duruşma sonunda karar verilebilen 1947 yılına ait Arslanköy muhtarlık seçimi hadisesiyle ilgili adli süreç/vetire Türkiye'nin dört bir yanından sıcak alakayla takip edilmiştir. Bu davaya çok sayıda avukat/muhamî meccanen/ücret talep etmeksizin iştirak etmiştir. Bunlardan biri DP İstanbul il başkanı Av. Kenan Öner'di. Av. Öner, Arslanköy muhtarlık seçimiyle ilgili hatıralarında yer vereceğini ifade etmiş olmasına rağmen konuyla alakalı bilgiye hatıralarında rastlanamamıştır.

2009'da Arslanköy muhtarlık seçimiyle ilgili yazı kaleme aldığımızda sadece bir adet kitap çalışması yapıldığını yukarıda ifade etmiştik. O tarihten bu çalışmayı kaleme aldığımız tarihe kadar (2022) 1947 Arslanköy muhtarlık seçimiyle ilgili farklı açılardan onlarca kıymetli çalışma yapıldığını memnuniyetle gördük. Bizim çalışmamızın özü 1947 yılında yapılan Arslanköy muhtarlık seçiminde yaşanan hadiselerle mahduttur/sınırlıdır. Çalışmamızda; Bu muhtarlık seçimde neler yaşandığı, muhtarlık seçiminin hangi sebeple tekrar edildiği, Arslanköy halkının millî iradeye hangi şartlarda ve nasıl sahip çıktığı, Arslanköylü kadınların şubat ayının buz kesen soğukunda, kucağında çocuklarıyla ve hamile halleriyle, namus ve şereflerini korumak ve oylarına sahip çıkmak için yapılan baskı ve tehditlere kahramanca nasıl direndikleri gibi hususlar üzerinde durulacaktır.

1947 Arslanköy muhtarlık seçimiyle ilgili bugüne kadar yapılan çalışmalara, tespit edebildiğimiz kadarıyla kısaca temas edelim. Bu konuyla ilgili çalışmalardan biri 2007'de Hüseyin Baran tarafından "Tek Partili Dönemde İktidar Muhalefet ilişkisi: Arslanköy Örnek Olayı" başlıklı yüksek lisans çalışmasıdır. Bu çalışmada 23 yıllık CHP iktidarının muhalefet telakkisi/algısı Arslanköy muhtarlık seçimi örneği üzerinde tahlil edilmiştir. Bir başka çalışma 2012 yılında Mehmet Pınar tarafından yapılan "Cumhuriyet Döneminde Mersin ve İçel'de Siyasi Hayat" başlıklı doktora çalışmasıdır. Bu çalışmada Arslanköy muhtarlık seçimiyle ilgili özet bilgi vermiştir. Bir diğer inceleme Sinan Yıldırım

¹ 2009'da Konya Adliye arşivine girmemize ve 1. Ağır Ceza Mahkemesi esas defterine ulaşmamıza yardımcı olan Konya 1. Ağır Ceza Mahkemesi Müdürü Sayın Mehmet Kuzu'ya teşekkür ediyorum.

² Asaf Özkan, "1947 Muhtarlık Seçimleri Bağlamında Urfa'da Parti Mücadeleleri (Vali ve Umumi Müfettişin Raporlarına Göre), A.Ü. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (TAED), 50, 2013. s.257.

³ *Ülus*, 2 Haziran 1947

⁴ Özkan, agm, s. 258.

tarafından makale tarzında yapılmıştır. *Toplumsal Tarih* dergisinde “1947 Seçimleri ve Arslanköy Olayı” başlığıyla yayınlanmış olan bu makalede meselenin sosyal boyutu analiz edilmiştir. 2013 yılında Abdullah Ayan tarafından kaleme alınan ve mahalli gazetelerden faydalanılarak hazırlanan yazısı dizisi, Arslanköy’de yaşanan muhtarlık seçimindeki olayların 1930’lu yıllara kadar uzandığını tespit etmesi bakımından kıymete haizdir.

Biz bu çalışmamızda; konuyla ilgili kaynakları tekrar gözden geçirerek, Arslanköy muhtarlık seçiminde yaşananları objektif bir şekilde vuzuha kavuşturmayı hedeflemekteyiz.

2. GİRİŞ

Demokrasi kavramı, eski Yunancada halk anlamına gelen “demos” ile hâkimiyet anlamına gelen “kratos” kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Bu yönüyle halkın kendi iradesi ile kendini idare etmesi demektir. “Demokrasi”, halkın yönetimi yani önemli meselelerin ne olduğuna ve bunlar hakkında ne yapılacağına dayanan ve her vatandaşın iştirak etme hakkına sahip olmak anlamına gelen Yunanca “demokratia” kelimesinin günümüzde almış olduğu şekildir. Bu yönüyle demokrasinin en temel hususiyeti eşitlik ve hürriyettir. Batı toplumlarında bu iki özellik uzun ve kanlı mücadeleler sonunda elde edilebilmiştir. Bu sebeple Batı toplumlarında hürriyet üzerinde çok hassasiyet gösterilir.

Demokratik sistemlerde siyasî iştirakin en mühim vasıtalarından biri siyasi partilerdir. Millî iradeye dayalı bir rejimin mümkün olabilmesinin temel şartı siyasi partilerin millet iradesine tabi olmalarıdır. Halkın talepleri esastır. Siyasi partiler halkın taleplerini yansıtmada şüpheye mahal bırakmayacak tarzda yapılırlar. Hür bir vasatta/ortamda ve hiçbir baskıya maruz kalmadan millet iradesinin sandığa intikal etmesi, demokrasinin sıhhatli olmasının temel şartlarından biridir. Millet hâkimiyetine dayalı bir rejim ancak böyle tesis edilebilir.

Türklerin dünya medeniyet tarihinde iki hususta başlıca rol oynadıkları bilinmektedir. Bunlardan ilki milletimizin atlı göçebe hayat tarzını gerçekleştirmiş olmalarıdır. Elimizde bulunan mevcut bilgilere göre, ata yurdumuz Türkistan’ın (Orta Asya) son derece elverişsiz iklim ve çevre şartlarının gerektirdiği bu atlı göçebe hayat tarzının milletimizde büyük devlet kurmaları konusunda bazı kazanımlara vesile olduğu anlaşılmaktadır. Türklerin dünya medeniyet tarihine kazandırdıkları ikinci husus, kanunlara ve törelere uymakta gösterdikleri yüksek hassasiyettir.

Türkler, günümüzde Batı’da “state” kelimesiyle ifade edilen devlet kavramını “il” kavramıyla ifade etmişlerdir. Türk devlet anlayışına göre devletin dört temel unsuru vardır. Bunlar ülke, nüfus, hâkimiyet ve teşkilatlanmadır. Türk tarihi ve kültürünün önemli kaynakları olan Göktürk kitabeleri ile XI. yüzyıl Türk kültürünün hazineleri konumundaki Kutadgu Bilig ve Divan-ı Lügat-it-Türk’de “il” kelimesi “devlet” anlamında kullanılmıştır. “İl” kelimesinin “devlet” anlamında kullanılması ve özellikle İslam’dan sonraki devrede aynı kelimenin ayrıca “sulh ve barış” anlamında kullanılması dikkat çekicidir. “Devlet” kelimesine “sulh ve barış” anlamlarını yüklemek, Türk milletinin yönetim konusunda erken çağlardaki şuurunun varlığı milletimiz için muazzaz bir iftihar vesilesidir. Denilebilir ki, milletimiz tarihin erken dönemlerinde Batılı toplumlara kıyasla daha önce demokratik prensiplere sahipti.

Türk devlet anlayışında devlet-millet kaynaşması olağanüstüdür. “Halk” kelimesinin karşılığı eski Türklerde “kün”dür. Devlet anlamında olan “il” kelimesiyle “kün” kelimesinin bir arada kullanılması çok yaygındır⁵. “Ele (ile) güne (küne) karşı” ifadesinin hâlâ günümüzde sıkça kullanılması milletimizin zihnindeki devlet-millet bütünlüğünü idealinin bir yansımasıdır. Bu ifadeden hareketle denilebilir ki, Türklerde erken çağlarda devletin esas kurucusunun millet olduğu hususuna işaret eder.

Tarih boyunca Türk milleti içinde eşitlikçi, demokratik eğilimlerin, pratik hayata yansıyan çeşitli yönleri vardır. Bir köylü çocuğunun başbakan, bir küçük memur çocuğunun devlet başkanı olması gibi haller bizde hayatın akışı içinde hep var olmuştur. Mesela devlet başkanının bir “zanaat” öğrenmesi gibi yadırganmaz aksine idealize edilir. Nitekim Fatih, bahçıvanlık; Kanunî, kuyumcu işçiliğini öğrenmiştir. Bunun sebebi şüphesiz inancımızla ilgilidir.

Demokrasinin özünü teşkil eden eşitlik ve hürriyet, yukarıda da ifade edildiği gibi Batılı toplumlarda kanlı mücadeleler sonunda elde edilebilmiştir. Meseleye bu yönüyle baktığımızda, Batılı toplumlarda eşitlik ve hürriyet hususu çok önemli görülür. Milletimizin sahip olduğu kültürel müktesebat sayesinde Batı’nın içine sürüklendiği kanlı mücadeleler milletimizin tarihinde görülmemiştir. İslam öncesi dönem itibarıyla Kağan, Tanrı kendisine Kut verdiği için hükümdarlık yapmaktaydı ama bu hükümdarlık, kayıtsız-şartsız ve hayat boyu değildi. Gerek İslam öncesinde

⁵ M. Niyazi Özdemir, *Türk Devlet Felsefesi*, Ötügen Yayınları, İstanbul, 1993, s. 41

gerekse İslam sonrasında hükümdarların görev süresi belli bir zaman ile sınırlandırılmamış olsa da hakanın hükümranlığı keyfi değildir. Sorumluluğunu yerine getirmeyen veya yetkisini aşan hükümdarın görevine devam etmesi söz konusu olamazdı. Tanrının “nasb” ettiği hükümdar, sorumluluğunu yerine getiren bir “görevli-halk hizmetçisi” gibi hareket etmek durumundadır⁶.

Milletimiz tarih boyunca, bulunduğu coğrafi bölge itibariyle birbiriyle kenetlenmek ihtiyacını hissetmiştir. Tarih sahnesine çıktığı mekân olan Türkistan’da, adeta insan denizi Çin ile mücadeleye mecbur olması, milletimizin birbirine kenetlenmesini gerekli kılmıştır. Denilebilir ki, bu kenetlenme ve karşılaştığımız çetin zorluklar milletimizin muharip vasfının oluşmasında etkili olmuştur. Milletimizin zorluklar karşısında kenetlenmesiyle ortaya çıkan iki mühim husus ve yukarıda ifade ettiğimiz kültürel bagajımız, demokratik sisteme intibak hususunda kolaylaştırıcı olmuştur. Bu iki mühim husus şudur: kurallara riayet ve sorumluluğu paylaşma. Demokratik sistemin bir başka önemli özelliği olan tahammül prensibi, bahse konu bu iki hususun neticesi olarak görülebilir. Yani milletimizin çetin zorluklar karşısında kurallara riyeti ve sorumluluğu paylaşma itiyadı demokratik rejimin zemin bulmasında önemli bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Kültürel bagajımızda demokrasinin özünü teşkil özelliklerin sayesinde 19. yüzyılın sonlarına doğru, Batı’da olduğu gibi kanlı mücadelelere lüzum görülmeden parlamenter sisteme geçilmiştir. Osmanlı Devleti’nin talihsiz bir kararla Birinci Dünya Savaşı’na girmesi ve bu savaştan mağlup çıkarak Mondros Mütarekesiyle ülkemizin bir kısım bölgelerin işgale maruz kalması karşısında milletimiz ümit kırıklığına düşmeden işgallere karşı milletçe topyekûn mücadele verilerek vatanımızı işgallerden kurtarmıştır.

Cumhuriyet’in ilanıyla yeni bir devre başlamış tek partili dönemde sosyo-kültürel yönden radikal düzenlemeler yapılmıştır. Tek partili dönem olarak ifade edilen 1925-1945 yılları arasında genel seçim, belediye seçimi ve muhtarlık seçimi yapılmış fakat bu seçimler “sözde” seçim olarak tarihte yerini almıştır. İkinci bir partinin olmadığı ve sonuca baştan belli olan seçime “sözde” seçim denilmektedir. Tek partili dönemde yapılan seçimler böyledir.

Hür bir atmosferde siyasi propaganda ve muhalefet yapamayan/yaptırılmayan partiler uzun ömürlü olamazlar. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası tecrübesi buna örnek teşkil eder. Cumhuriyet’in ilk yıllarında yaşanan bu iki tecrübe özellikle Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası örneği önemlidir ve iyi anlaşılmalıdır. Dönemin “Özel şartları sebebiyle Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatılmıştır” savunması, demokrasi tarihimizde sıkça ifade edilen husustur. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kapatılması demokrasi tarihimiz açısından bir talihsizlik olduğunu belirtmekle iktifa edelim. Kabul edelim ki, Cumhuriyet’in ilk yıllarında hür bir iklim yoktu ve yapılan seçimler bu sebeple “sözde” seçimlerdi. Bilindiği gibi demokrasinin temel şartı hür seçimlerdir.

Türkiye’de dış saiklerin iç saiklere kıyasla daha baskın gelmesiyle 1945’de çok partili sisteme geçilmiştir. Geçmişte yabancı devletlerin baskısıyla 1839 Tanzimat ve 1856 Islahat Fermanlarının kabulüne yol açtığı gibi bu tarihte de Birleşmiş Milletler Anayasası’nda ifadesini bulan dış baskının CHP’nin siyasi hürriyeti kabule mecbur ettiği görülmektedir. Karpat’ın savunduğu bu görüşe göre, her ne kadar dış dünyanın demokrasi yönünde yaptığı baskının etkisi küçümsenemez ise de bunu, Türkiye’nin çok partili rejime geçişinin yegâne sebebi olarak görmek yanlış olur. Böyle bir kanaat, Türkiye’nin mevcut sosyal ve kültürel müktesebatını dikkate almamak olur ki, isabetli olmaz. Bununla beraber, Birleşmiş Milletler Anayasası’nın kabulü, hiç şüphesiz tek parti sistemine karşı koymaya elverişli bir ortam hazırlamıştır. Böyle bir sosyo-kültürel müktesebata ilaveten dış saiklerin tazyiki ve dahili gelişmelerin etkisiyle⁷ 1945 yılında çok partili sisteme geçilmiştir⁸. 1946’da genel seçimler bir sene sonra da muhtarlık seçimleri yapılmıştır. Çok partili döneme geçişte yapılan seçimleri en iyi tasvir eden ifade şudur: “Açık oylama gizli tasnif”.

1947 Arslanköy muhtarlık seçimlerinde dikkatlerimizi çeken husus Arslanköylü seçmenlerin “açık oylama gizli tasnife” güçlü itirazıdır. Bu güçlü itirazın kararlı bir şekilde dirence dönüşmesi ve mukavemeti sergileyenlerin ön saflarında kadınların olması Arslanköy muhtarlık seçimlerinin Türkiye gündemine oturmasında vesile teşkil etmiştir.

⁶ Ömer Akdağ-Selim Karakaş, “Cumhuriyet Fikrinin Tarihi Temelleri”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 137, Nisan 2002, s. 40.

⁷ Türkiye’de çok partili sisteme geçişin iç sebepleri olarak Millî Korunma Kanunu, Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu, Varlık Vergisi, Çiftçiyi Topraklandırma Vergisi, Dörtlülük Takrir, CHP’nin Millî Şef uygulaması ve basının etkisi gibi düzenlemeler sayılmaktadır. Demirci, 2007, 20-38; Koçak, 2010/c, 365 vd.

⁸ Karpat, 1996, 125; Koçak, 2010/c, 562 vd.

Bir yazımızın ifadesiyle 1947 yılında Mersin Arslanköy’de yaşanan olaylar tam bir “faciadır”. Türk kadınlarına kurşun sıkan bir zihniyetin durumunu karakterize etmesi bakımından enteresandır. Bu olay prangalar devrinin sonu hürriyetler devrinin başlangıcıdır”⁹. Arslanköy muhtarlık seçimi esnasında yaşananlar zihinlerde derin izler bırakmıştır.

Arslanköy

3. 1947 YILI TÜRKİYE GENELİNDE MUHTARLIK SEÇİMLERİ

Türkiye’de muhtarlık sisteminin kuruluşu 1829 yılına kadar uzanmaktadır. Bu tarihten önce mahalleler imamlar tarafından idare edilmekteydi¹⁰. Sultan II. Mahmud Han (1808-1839) döneminde konjonktürel sebeplerle günümüz sistemine geçiş yapılmıştır. Yani bu tarihte mahallelerin idaresinde imamlar, birinci derecede yetkili olmaktan çıkarılmış yardımcı konumuna getirilmiştir. 1829’da uygulamaya konulan bu sistem 1913 yılında resmen sona erdirilmiştir. Bu tarihten sonra muhtarlık sistemi fiili olarak devam etmiş olsa da resmî olarak 1944 yılına kadar devlet nezdinde muhtarlıkların karşılıkları olmamıştır. 1944’de duyulan ihtiyaç üzerine tekrar muhtarlıklar resmen kurulmuştur. Bu düzenleme ile İhtiyar Heyeti de oluşturulmuştur. Seçilenlerin görev süresi dört yıl olarak tespit edilmiştir. Bu düzenleme ile seçmen olmanın şartları şöyledir;

Türk olmak,

En az altı ay o mahallede ikamet ediyor olmak,

18 yaşını doldurmuş olmak,

Hırsızlık, kaçakçılık, dolandırıcılık, sahtekârlık ve sahte evrakı bilerek kullanmak, emniyeti suiistimal gibi yüz kızartıcı suçlardan biriyle veya ağır ceza ile mahkûm olmamak,

Amme/kamu hizmetlerinden mahrum olmamak,

Erat/erler, subaylar, askeri memurlar, polisler, muhtar ve ihtiyar heyeti oy kullanamazlar.

Muhtarlık seçimlerinde aday olmanın şartları şunlardır;

En az 25 yaşında olmak,

Bir yıldır aynı mahallede ikamet etmek,

Türkçe okur-yazar olmak¹¹.

Türkiye’de çok partili sisteme 1945’de geçilmiş ve 1947’de siyasi partilerin ilk defa iştirak ettiği muhtarlık seçimleri yapılmıştır. Görüldüğü gibi muhtarlık statüsünün resmen ihdasından üç sene sonra muhtarlık seçimi gerçekleştirilmiştir.

Yeni kurulmuş ve bir yıl önceki belediye seçimlerine katılmamış olan DP, Şubat 1947 tarihinde yapılan muhtarlık seçimine iştirak etmiştir¹². Bu yıl yapılmış olan muhtarlık seçimleri, demokrasi tarihimizde muhalefet ile iktidar partisinin serbest ortamda ilk defa yarıştıkları bir seçim olması itibarıyla önemlidir. Ancak bu seçimlerde millî iradenin sandığa yansığını ifade etmek mümkün değildir.

⁹ Mustafa Atalay, *Aslanköy Faciası*, Konya 1950, Önsöz.

¹⁰ Muhtarlık müessesesinin meydana gelişi ve tarihi safhaları hakkında bkz. A. Alada, *Osmanlı Şehrinde Mahalle*, Sümer Kitabevi, İstanbul 2008; M. Çadırca, *Tanzimat Sürecinde Türkiye Anadolu Kentleri*, İmge Yayınevi, Ankara 2011; O. N. Ergin, Türkiye’de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı, Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul 1936; B. Lewis, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, Ankara 2000; İ. Ortaylı, *Tanzimat Döneminde Osmanlı Mahalli İdareleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011

¹¹ Yusuf Şahin-Semih Asarkaya, “Mahalle Kurumunun Tarihi Gelişimi”, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2019, C: 11, Sayı: 3, s. 23-29.

¹² Ali Eşref Turan, *Türkiye’de Yerel Seçimler*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2008, s. 80.

Türkiye genelinde yapılan seçimlerde 40 bin civarındaki köyde, 34.055 muhtar seçilmiştir. Köy Kanunu'na göre küçük köyler birleştirilerek tek muhtar seçilmiştir. Bu seçimler sonucunda 32.298 muhtarlığı CHP, 1289 muhtarlığı DP, 467 muhtarlığı ise bağımsız adaylar kazanmıştır. Bir muhtarlığı da İşçi ve Çiftçi Partisi adayı almıştır¹³.

Turan'ın verdiği bilgiye göre; köylerin yüzde 95'inde muhtarlıkları CHP, yüzde dördünde DP kazanmıştır. Bağımsızlar da yüzde bir oranında muhtarlık kazanmıştır. İÇP bir seçim bölgesinde muhtarlık seçimini kazanmıştır. İçişleri Bakanlığı'nın yayınladığı sonuçlara göre; CHP'nin oranı yüzde 91, DP'ninki yüzde dört, bağımsızların yüzde beştir. DP en fazla muhtarlığı yüzde 24 ile İçel ilinde kazanmıştır. Samsun ve Bilecik'te DP muhtarlıkların yüzde 15'ni almıştır¹⁴. DP Isparta'da muhtarlığın yüzde 14'ünü, İzmir'de yüzde 12'sini kazanmıştır. Kayseri, Manisa, Muğla, Aydın ve Tekirdağ DP, muhtarlıkların yüzde 10'unu kazanmıştır. 9 ilde CHP muhtarlıkların tamamını almıştır. Bu vilayetler şunlardır: Ağrı, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Muş, Siirt ve Tunceli. Görüldüğü gibi bu vilayetlerimizin tamamı doğu bölgemizdedir. Amasya'da bir muhtarlığı İÇP kazanmıştır. Bağımsız (müstakil) adaylar 27 ilde muhtarlık seçimini kazanmıştır. Van'da muhtarlıkların yüzde 49'unu bağımsızlar almıştır. Bu oran Seyhan'da (Adana) yüzde 6, İçel'de yüzde 5'tir.¹⁵ Şu durumda Mersin'de muhtarlıkların yüzde 29'unu muhalefet partilerinin kazandığı görülmektedir.

3.1. Türkiye Geneli 1947 Muhtarlık Seçimlerinde Müdahaleler

1947 yılında ülke genelinde gerçekleşen muhtarlık seçimlerinde, birçok seçim mahallinde seçimlere baskı yapıldığı hususunda iddialar gündeme gelmiştir. Denilebilir ki, kısa süre önce Temmuz 1946'da yapılan genel seçimlerde¹⁶ iktidar partisinin seçimlere müdahalesi bu muhtarlık seçimlerinde de hız kesmemiştir. Çok tartışmalı geçen muhtarlık seçimlerinde DP birçok seçim bölgesinde seçimlere itiraz etmiştir. Türkiye genelinde CHP 40 seçim bölgesinde seçim sonuçlarıyla ilgili şikâyet dilekçesi verirken; DP 112 seçim bölgesiyle alakalı şikâyet dilekçesi vermiştir. İçişleri Bakanlığı'na 59 ilden 184 sandıkta hile ve fesat ihbarı gelmiştir. Seçimler sırasında 79 köyde olaylar çıkmış, bu olaylarda 7 kişi ölmüş, 167 kişi yaralanmıştır. Cumhuriyet gazetesine göre birçok "önemsiz" olayı da köylüler ihbar etmeye korkmuşlar veya ilgili makamlara "ulaştıramamışlardır"¹⁷.

¹³ Turan, 2008, s.80.

¹⁴ Turan, 2008, s. 80.

¹⁵ Turan, 2008, s. 80.

¹⁶ 1946 genel seçimleri ilk defa tek dereceli olarak yapılmıştı. İktidarda olan CHP 5 Haziran 1946'da 4918 sayılı kanun ile tek dereceli seçim yapılmıştır. Bu kanuna; genel seçimler tek dereceli olacak, açık oy ve gizli tasnif yapılacak ve daha sonra oy pusulaları yakılarak imha edilecekti. Pınar, age, s. 441.

¹⁷ Cumhuriyet, 11 Mart 1947.